

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH

FİNANSAL OKURYAZARLIK LİTERATÜRÜNE GENEL BİR BAKIŞ: BİBLİYOMETRİK AĞ ANALİZİ

AN OVERVIEW OF THE FINANCIAL LITERACY LITERATURE: A BIBLIOMETRIC NETWORK ANALYSIS

Dr. Öğr. Üyesi Ayşen KONUŞKAN¹

ÖZ

Bu çalışma, 2015-2024 yılları arasında finansal okuryazarlık alanında yapılan akademik yayınları incelemek amacıyla bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Web of Science veri tabanında yürütülen bilimsel bir arama stratejisi doğrultusunda belirlenen 1.330 makaleden oluşan örneklem analiz edilmiştir. Çalışmada, finansal okuryazarlık literatürünün gelişimi, en fazla yayın yapan ülkeler, kurumlar, yazarlar ve en çok atıf alan çalışmalar belirlenmiş; literatürdeki temel araştırma temaları, anahtar kavramlar ve işbirliği ağları görselleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, finansal okuryazarlığın bireylerin ekonomik refahı üzerindeki etkisini vurgularken, gelecekteki araştırmalara yönelik öneriler sunmaktadır. Çalışma, bu alandaki bilgi birikimine katkıda bulunarak politika yapıcılar ve akademisyenler için önemli çıkarımlar sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim, Finansal Bilgi, VOSviewer, Bibliyometrik Analiz

Jel Kodları: G00, G53

ABSTRACT

This study was conducted using the bibliometric analysis method to examine academic publications on financial literacy between 2015 and 2024. A total sample of 1.330 articles was identified through a systematic scientific search strategy carried out in the Web of Science database. The study analyzes the development of the financial literacy literature, the most productive countries, institutions, and authors, as well as the most cited publications. Additionally, core research themes, key concepts, and collaboration networks within the literature were visualized. The findings highlight the impact of financial literacy on individuals' economic well-being and offer suggestions for future research. By contributing to the existing body of knowledge, this study provides valuable insights for policymakers and scholars alike.

Keywords: Financial Literacy, Financial Education, Financial Knowledge, VOSviewer, Bibliometric Analysis

Jel Codes: G00, G53

1. GİRİŞ

Bilgiye erişimin kolaylığı ve bilginin aşırı hızlı dolaşımı nedeniyle, bireyler sürekli olarak ekonomik ve finansal haberler, veriler veya istatistiklerle karşılaşmaktadır (Kocabıyık ve Teker, 2018:119). Finansal bilgi, bireyler ve toplumlar arasında ekonomik refahın artırılması için vazgeçilmezdir. Mevcut çağda finansal sistemlerin giderek artan karmaşıklığı, bireylerin yalnızca temel finansal kavramlara hâkim olmalarını değil, aynı zamanda bu bilgiyi özenli ve rasyonel kararların oluşturulmasında etkin biçimde

¹ Balıkesir Üniversitesi, Burhaniye Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Finans ve Bankacılık Bölümü,
aysen.konuskan@balikesir.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3475-5482

kullanabilme kapasitelerini de ortaya koymalarını gerektirmektedir (Kaya ve Kök, 2025:340). Günümüzün karmaşık ekonomik yapısında, bireylerin finansal refahını artırmak ve sürdürülebilir bir ekonomik denge sağlamak için finansal okuryazarlık büyük bir önem taşımaktadır. Akademik literatürde finansal okuryazarlık için çeşitli tanımlar bulunmaktadır.

Finansal okuryazarlık kavramının açıklanması, taşıdığı önemin ortaya konması ve bireyler arasındaki gelişiminin incelenmesi, konunun bütüncül bir biçimde anlaşılmasına olanak sağlamaktadır (Şimşek, Önem ve Özdemir, 2025:29). Bu çerçevede, finansal okuryazarlık, finansal ürünler ve hizmetler hakkında uygun ve bilinçli finansal kararlar alma yetisini ifade eder (Önem, 2021:45). Daha kapsamlı bir yaklaşıma göre finansal okuryazarlık, bireylerin ve toplulukların günümüzün karmaşık ve dinamik ekonomik ortamında finansal konularda bilinçli, rasyonel ve etkili kararlar alabilme yetkinliğini ifade etmektedir. Finansal piyasaların gelişimi, siyasi ve ekonomik değişimler ve finansal krizlerin ortaya çıkmasıyla birlikte, finansal okuryazarlık seviyelerinin artırılması giderek daha önemli hale gelmiştir (Pilatin, 2023). Finansal okuryazarlığın artırılması ve yaygınlaştırılması, ekonomik dengenin devamlılığının temininde vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, finansal okuryazarlık üzerine yapılan akademik çalışmaların sayısı ve çeşitliliği giderek artmaktadır.

Bilimsel literatürdeki bu artışı ve eğilimleri değerlendirmek amacıyla bibliyometrik analiz yöntemi sıklıkla kullanılmaktadır. Bibliyometrik analiz, belirli bir araştırma alanındaki yayınların sayısal ve istatistiksel özelliklerini inceleyerek, o alandaki gelişim süreçlerini, araştırma trendlerini ve literatürdeki boşlukları belirlemeye yardımcı olur (Pritchard, 1969). Bu yöntem, finansal okuryazarlık alanında da uygulanarak, uluslararası yayın trendlerinin ve araştırma eğilimlerinin değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Bibliyometrik analiz kapsamında atıf, ortak yazarlık, anahtar kelimeler, dergiler ve ülkeler gibi farklı boyutlara yönelik çeşitli analiz yöntemleri kullanılmaktadır. Atıf analizi, belirli bir çalışmanın veya yazarın ne kadar atıf aldığını inceleyerek, alanın en etkili araştırmalarını belirler. Ortak yazarlık analizi, akademik iş birliklerini inceleyerek araştırmacılar arasındaki bağlantıları ve ağları analiz eder. Anahtar kelime analizi, literatürde öne çıkan kavramları belirleyerek, araştırma eğilimlerini ortaya koyar. Dergi ve ülke analizi ise, hangi ülkelerin veya dergilerin konuya daha fazla katkı sağladığını değerlendirir.

Bibliyometrik analizler, finansal okuryazarlık alanındaki mevcut literatürü daha iyi anlamamıza ve gelecekteki araştırmalar için yönlendirmeler yapmamıza olanak tanır. Ayrıca, finansal okuryazarlık eğitim programlarının geliştirilmesi ve politika yapıcıların bilinçli kararlar alması açısından da önemli veriler sunmaktadır.

Bu çalışma, finansal okuryazarlık alanındaki literatürün bibliyometrik analizini yaparak, alandaki araştırma eğilimlerini, temel araştırma konularını belirlemeyi ve gelecekteki araştırmalara ışık tutmayı amaçlamaktadır. Bu analiz, finansal okuryazarlık alanındaki araştırmaların gelişimini anlamak, gelecekteki araştırma yönlerini belirlemek ve politika yapıcılar için bilgi sağlamak açısından önemlidir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Finansal okuryazarlık alanında yapılan bibliyometrik analizler, bu konudaki akademik çalışmaların gelişimini, eğilimlerini ve literatürdeki boşlukları belirlemek açısından büyük önem taşımaktadır. Aşağıda, bu alanda gerçekleştirilmiş bazı önemli çalışmaları ve bulgularını özetlemektedir.

Kaya (2024) çalışmasında finansal okuryazarlık alanındaki literatürü incelemek için bibliyometrik analizin nasıl kullanılabileceğini ele almaktadır. Söz konusu araştırmada, finansal okuryazarlık konusundaki makaleler bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmiş ve bu yöntemin literatür taraması aracı olarak etkinliği değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, ilgili inceleme, finansal okuryazarlık araştırmalarında kullanılan literatür tarama yöntemlerinin kapsamını genişleterek, bibliyometrik analizin güçlü bir araştırma aracı olabileceğini ortaya koymaktadır.

Molina-García, Diéguez-Soto, Galache-Laza & Campos-Valenzuela (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, KOBİ'lerde finansal okuryazarlık konusundaki akademik araştırmalar bibliyometrik analiz ve sistematik literatür taraması yöntemleriyle değerlendirilmiştir. 2005–2020 yılları arasında yayımlanmış toplam 88 belge derinlemesine incelenmiş; bu kapsamda, KOBİ'lerde finansal okuryazarlık literatürünün ana temaları ve geleceğe yönelik araştırma yönelimleri ortaya konmuştur. Çalışma, finansal okuryazarlığın KOBİ'ler açısından taşıdığı stratejik önemi vurgulamakta ve bu alandaki bilimsel üretimin yönlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Sundarasan, Rajagopalan, Kanapathy & Kamaludin (2023) tarafından yapılan çalışma, kadınların finansal okuryazarlığı alanında 1998–2022 yılları arasında yayımlanan 312 makaleyi bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmada, cinsiyetler arası finansal bilgi farkları, finansal eğitim, kadınların finansal kapsayıcılığı ve emeklilik planlaması gibi temel temalar belirlenmiştir. Ayrıca, ekonomik şiddet mağduru kadınların finansal güçlendirilmesi ve kadınlara yönelik finansal eğitim müdahaleleri gelecekteki araştırma alanları olarak vurgulanmıştır. Söz konusu araştırmada, kadın finansal okuryazarlığı literatürünün yapısını ortaya koyarak, politika ve uygulama alanlarına katkı sağlamaktadır. Bu bulgular doğrultusunda, kadınların finansal okuryazarlığının artırılması için cinsiyet odaklı eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması önem taşımaktadır.

Xue & Zhang (2023) çalışmada, 1963-2021 yılları arasında Web of Science ve Scopus veri tabanlarından elde edilen 4.489 makaleyi analiz ederek, finansal okuryazarlık literatürünün evrimini incelemektedir. Çalışma, alandaki en etkili yazarları, makaleleri, dergileri ve ülkeleri belirlemiş ve finansal okuryazarlık araştırmalarının henüz olgunlaşmadığını ortaya koymuştur.

Döngül & Skica (2023) çalışmalarında "finansal okuryazarlık" kavramına ilişkin yapılan çalışmaların analizini görsel olarak sunarak bu alandaki çalışmaların etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadırlar. 1991-2023 yılları arasında Web of Science veri tabanında yayımlanan literatür, bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak ve VOSviewer yazılımından yararlanılarak analiz edilmiştir. "Finansal okuryazarlık" kavramının başlık, içerik ve anahtar kelimeleri tüm dillerde ve yayın türlerinde taranmak istenmiş, toplamda 2.889 çalışma erişilmiş ve analiz edilmiştir. Analizler, finansal okuryazarlık alanında artan akademik üretime rağmen, kavramsal farklılıklar ve uygulamadaki çeşitlilik nedeniyle alanın halen gelişmekte olduğunu göstermektedir.

Yadav & Banerji (2023) çalışmalarında dijital finansal okuryazarlık (DFL) alanındaki mevcut araştırma trendlerini bilimsel olarak haritalandırmayı amaçlamaktadırlar. Araştırmada, 2015-2022 yılları arasında Scopus ve Web of Science veri tabanlarında bulunan 158 makale incelenmiştir. Sonuçlar, DFL konusundaki araştırmaların başlangıçta sosyo-ekonomik ve demografik faktörlere odaklandığını, ancak zamanla davranışsal ve teşvik edici unsurları da kapsayacak şekilde genişlediğini göstermektedir. Çalışma, ayrıca DFL alanının kavramsal çerçevesini ve entelektüel yapısını ortaya koymaktadır.

Ingale & Paluri (2022) tarafından yapılan çalışmada finansal okuryazarlık ve finansal davranış alanında bir bibliyometrik analiz gerçekleştirilmiştir. Bu analiz, 1985-2020 dönemini kapsamakta olup Web of Science veri tabanında uygulanan bilimsel bir arama stratejisine dayanmaktadır. Çalışma kapsamında, toplam 1.138 belgeyi içeren bir örneklem incelenmiştir. Elde edilen bulgular, finansal okuryazarlık ve finansal davranış temalarının disiplinler arası bir çalışma alanı olarak zaman içinde gelişim gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Wahyuni, Sukmadewi & Setiawati (2022) tarafından yapılan bu bibliyometrik analiz, finansal okuryazarlık ve finansal davranış alanındaki araştırma eğilimlerini incelemektedir. Bu kapsamda, Dimensions veri tabanında yapılan bilimsel aramalar sonucunda 417 belge analiz edilmiştir. Çalışmanın bulguları, bu disiplinler arası alanın başlangıçta demografik ve sosyo-ekonomik faktörlere odaklandığını, ancak zamanla davranışsal ve zihinsel kavramları da içerecek şekilde genişlediğini göstermektedir.

Orman & Acar Kara (2021) çalışmalarında, finansal okuryazarlık alanındaki uluslararası araştırma eğilimlerini bibliyometrik yöntemlerle incelemektedir. Çalışma, 2009-2020 yılları arasında Web of Science veri tabanında bulunan 1.855 yayını analiz etmektedir. Analiz, finansal okuryazarlık konusundaki araştırma trendlerini, çalışmaların kronolojik gelişimini, ülkeler arası işbirliğini ve finansal okuryazarlığın temel belirleyicilerini ortaya koymaktadır. Ayrıca, finansal okuryazarlığın nasıl tanımlandığı, sorunlaştırıldığı ve operasyonel hale getirildiği konularında da bulgular sunmaktadır. Söz konusu araştırmada, 2009-2020 yılları arasında Web of Science veri tabanında finansal okuryazarlık üzerine yapılan 1.855 çalışmayı incelemiştir. Analiz, finansal okuryazarlık alanındaki araştırma trendlerini, çalışmaların zaman içindeki gelişimini ve ülkeler arası iş birliği ilişkilerini göstermiştir. Ayrıca, finansal okuryazarlığın temel belirleyicisi olarak görülen değişkenleri de belirlemiştir.

Goyal & Kumar (2020) çalışma, finansal okuryazarlık konusundaki literatürün gelişimini analiz etmekte ve bu alandaki temel temalar, en fazla atıf alan makaleler ve yazarlar hakkında bilgi sunmaktadır. Bu sistematik inceleme ve bibliyometrik analiz, 2000-2019 yılları arasında yayımlanmış 502 makaleyi değerlendirerek, finansal okuryazarlık alanındaki araştırma eğilimlerini, en etkili çalışmaları ve literatürdeki boşlukları belirlemeyi amaçlamaktadır. Analiz sonucunda, finansal okuryazarlık üzerine yapılan çalışmalarda en yoğun olarak tartışılan konular arasında kişisel finans yönetimi, finansal karar verme ve finansal eğitim yer almaktadır.

3. ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu araştırmanın amacı, 2015–2024 yılları arasında finansal okuryazarlık alanında yayımlanan akademik makalelerin bibliyometrik analizini yaparak alanın genel yayın eğilimlerini ve yapısal özelliklerini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda, Web of Science (WoS) veri tabanında 2015–2024 yılları arasında yayımlanmış ve “finansal okuryazarlık” (financial literacy) kavramını içeren toplam 1.330 akademik çalışma bibliyometrik özellikleri açısından incelenmiştir. Böylece, finansal okuryazarlık literatürünün bibliyometrik profili bütüncül bir yaklaşımla analiz edilerek elde edilen bulguların araştırmacılara sistematik bir çerçeve sunması amaçlanmaktadır.

3.2. Veri ve Analiz

24.05.2025 tarihinde, “finansal okuryazarlık” (financial literacy) anahtar sözcüğüyle Web of Science’da “Tittle” seçilerek yapılan arama sonucunda toplam 1.330 yayına ulaşılmıştır.

Finansal okuryazarlık konusundaki akademik yayınların disiplinler dağılımını ortaya koymak amacıyla Şekil 1’de, 2015 yılı başından 2024 yılı sonuna kadar yayımlanan çalışmaların alanlara göre sınıflandırılması sunulmuştur.

Kaynak: (Web of Science, Erişim Tarihi: 24.05.2025)

Şekil 1. Finansal Okuryazarlık Konusundaki Yayınların Alan Bazlı Analizi

2015–2024 yılları (Aralık 2024 dâhil) arasında yayımlanan çalışmalar disiplinler açısından incelendiğinde, literatürün ağırlıklı olarak ekonomi alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Buna göre, Ekonomi alanı 431 çalışma ile toplam yayınların %32,4'ünü oluşturmaktadır. İşletme Finansmanı 276 çalışma (%20,8) ve İşletme 242 çalışma (%18,2) ile öne çıkan diğer alanlar olurken, Eğitim Araştırması 145 çalışma (%10,9) ile dikkat çekmektedir. Yönetim alanındaki çalışmalar 93 (%7,0) iken, Sosyal Bilimler (Disiplinlerarası) 55 (%4,1), Psikoloji (Multidisipliner) 45 (%3,4), Çevre Çalışmaları 44 (%3,3), Çevre Bilimleri 42 (%3,2) ve Yeşil ve Sürdürülebilir Bilim ve Teknoloji 40 (%3,0) çalışma ile daha sınırlı bir paya sahiptir. Web of Science sınıflandırma sistemi kapsamında bir akademik yayın birden fazla disiplin kategorisi altında indekslenebildiğinden, Şekil 1'de sunulan disiplinlere göre dağılımda yüzdelerin toplamı %100'ü aşabilmektedir.

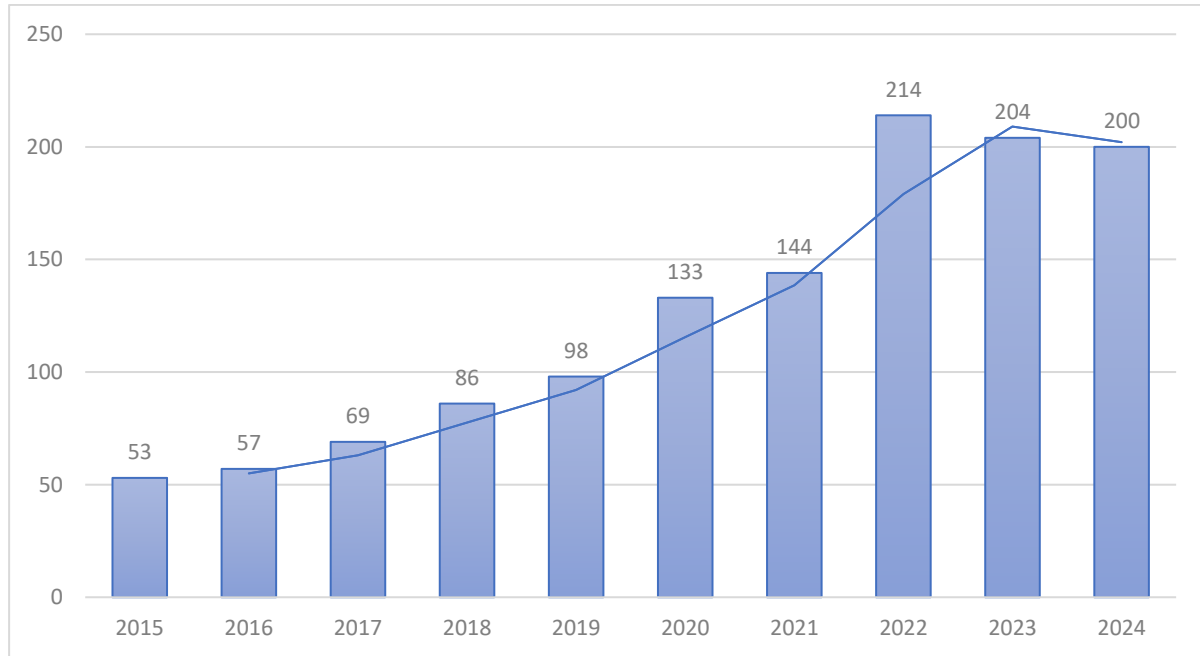
4. BULGULAR

4.1. Verilerle İlgili Temel Bilgiler

Web of Science veri tabanında, 24.05.2025 tarihinde daha önce belirtilen filtreleme kriterlerine göre gerçekleştirilen tarama sonucunda, çalışma kapsamında incelenecek veri setini oluşturmak amacıyla 2015-2024 yılları arasındaki zaman aralığı esas alınmıştır. Bu tarama sonucunda, söz konusu dönemi kapsayan son 10 yıl içinde toplam 1.330 makaleye ulaşılmıştır.

İncelenen yayınlar, yazar adres bilgileri dikkate alınarak kurumlar bazında da sınıflandırılmış olup, veri setinin çok sayıda üniversite ve araştırma kurumu tarafından üretilen çalışmaları kapsadığı

görülmektedir. Bu çerçeve, ilerleyen bölümlerde gerçekleştirilen kurumlara yönelik atıf analizlerine temel oluşturmaktadır.

Kaynak: (Web of Science, Erişim Tarihi: 24.05.2025)

Şekil 2. Finansal Okuryazarlık Literatürüne Ait Yayınların 2015-2024 Arasındaki Yıllık Dağılımı

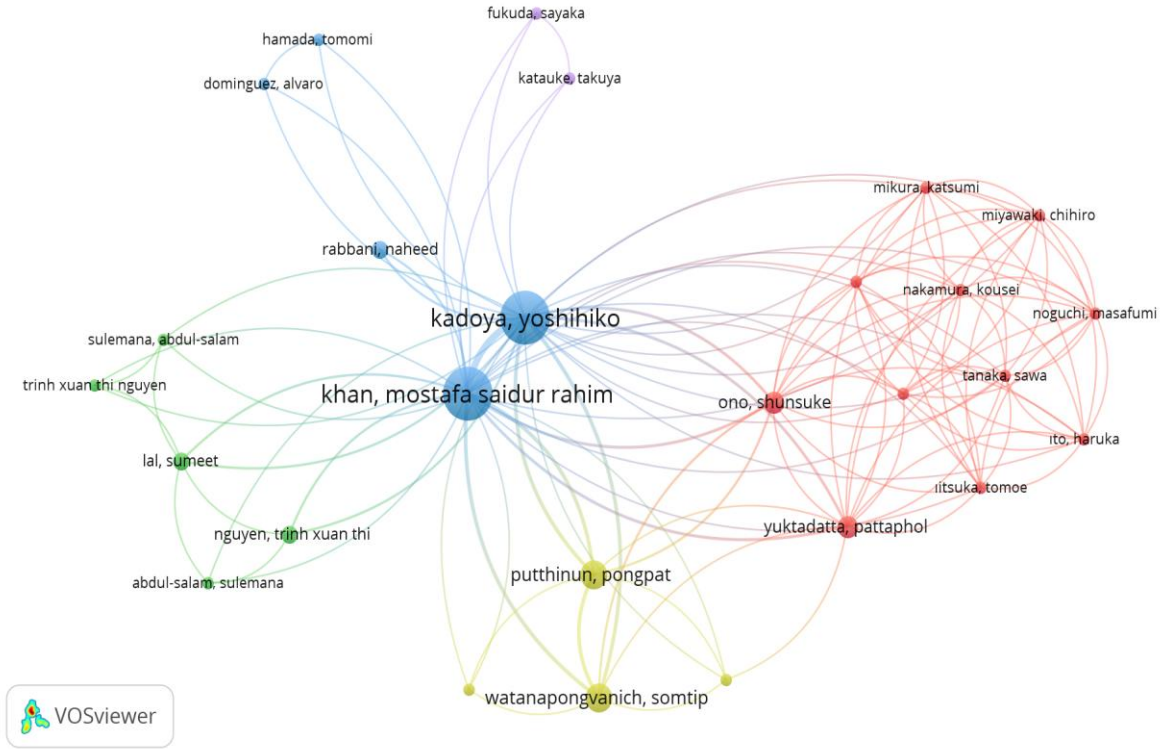
Yayın sayısı, bir araştırma alanındaki bilimsel üretkenliğin yanı sıra ele alınan konunun akademik ilgi düzeyine ilişkin genel bir çerçeve sunmaktadır. Bu bağlamda, Şekil 2’de finansal okuryazarlık alanında 2015–2024 yılları arasında yayımlanan çalışmaların yıllara göre dağılımına ilişkin nicel veriler sunulmaktadır. Yıllık yayın sayıları incelendiğinde, 2015–2022 döneminde genel olarak artan bir eğilim gözlemlenmektedir. Bu kapsamda, en düşük yayın sayıları 2015 yılında 53, 2016 yılında 57 ve 2017 yılında 69 olarak kaydedilmiştir. Yayın sayısının en yüksek seviyeye ulaştığı yıl ise 214 yayın ile 2022 yılı olmuştur. 2023 yılında yayın sayısında sınırlı bir düşüş yaşanarak bu sayı 204’e gerilerken, 2024 yılında yayın sayısının 200 olarak gerçekleştiği ve bu dönemde görece bir dengelenme eğiliminin ortaya çıktığı görülmektedir.

Bu değişim daha yakından incelendiğinde, 2022 yılının hem mutlak artış miktarı hem de oransal artış açısından dikkat çektiği görülmektedir. Nitekim 2021 yılında 144 olan yayın sayısı, 2022 yılında 214’e yükselerek 70 yayınlık bir artış göstermiş ve bu artış yaklaşık %48,6’lık bir oransal artışa karşılık gelmiştir.

4.2. Ortak Yazar Analizi

Ortak yazarlık analizi, akademik çalışmalarda araştırmacılar arasındaki iş birliği yapılarını ve bilimsel etkileşim ağlarını incelemek için kullanılan bir bibliyometrik yaklaşımdır. Bu analiz, yazarlar arasındaki ortak yayın ilişkileri aracılığıyla bir alan içindeki iş birliği düzeyini ve öne çıkan araştırmacı kümelerini ortaya koymaktadır. Literatürde nden alan içindeki iş birliği düzeyini ve öne çıkan araştırmacı kümelerini ortaya koymaktadır. Literatürde co-authorship analysis olarak bilinen bu yöntem, bir araştırma alanının yapısal özelliklerini anlamak için önemli bir araçtır (Newman, 2001).

Bu kapsamda finansal okuryazarlık alanındaki akademik üretkenliğin yanı sıra, yazarlar arasındaki iş birliği düzeyini ortaya koymak amacıyla Şekil 3’te ortak yazar bağlantıları görselleştirilmiştir.

Şekil 3. Yazarlar Arasındaki İş Birliği Bağlantılarını Gösteren Ortak Yazarlık İlişkileri

Ortak yazarlık analizine dayalı olarak, en az bir yayın ve en az bir atıf kriteri doğrultusunda oluşturulan ağ haritası aracılığıyla, yazarlar arasındaki iş birliği düzeyleri ve bağlantı yoğunlukları incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, aralarında en yüksek bağlantı gücüne sahip olan yazarların tek bir kümede toplandığı ve bu kümenin 17 yazardan oluştuğu, toplamda ise 57 bağlantı bulunduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, en fazla atıf alan yazarların (Annamaria Lusardi–843 atıf, Lukas Menkhoff–558 atıf, Antonia Grohmann–485 atıf) en yüksek bağlantı düzeyine sahip yazarlar arasında yer almadığı gözlemlenmiştir. Benzer şekilde, en fazla yayın üreten yazarlar (Yoshihiko Kadoya, Mostafa Saidur Rahim Khan ve Gianni Nicolini) da en bağlantılı yazarlar arasında bulunmamaktadır.

4.3. Yazarların Atıf Analizi

Yazar atıf analizi, belirli bir araştırma alanında hangi yazarların daha büyük etkiye sahip olduğunu ve bilimsel bilginin hangi çalışmalar aracılığıyla yayıldığını ortaya çıkarmayı amaçlayan bir bibliyometrik yaklaşımdır. Bu analiz, yazarlar arasındaki atıf ilişkilerini inceleyerek alan içindeki tematik yapıyı ve akademik etkileşim ağlarını anlamaya katkı sağlamaktadır. Literatürde genellikle citation analysis olarak adlandırılan bu yöntem, bir araştırma alanı içindeki etkili yazarları ve önemli referansları belirlemek için yaygın olarak kullanılmaktadır (Garfield, 1972).

Bu kapsamda finansal okuryazarlık literatüründe öne çıkan yazarları ve aralarındaki akademik etkileşimi belirlemek amacıyla Şekil 4'te yazarların atıf bağları görselleştirilmiştir.

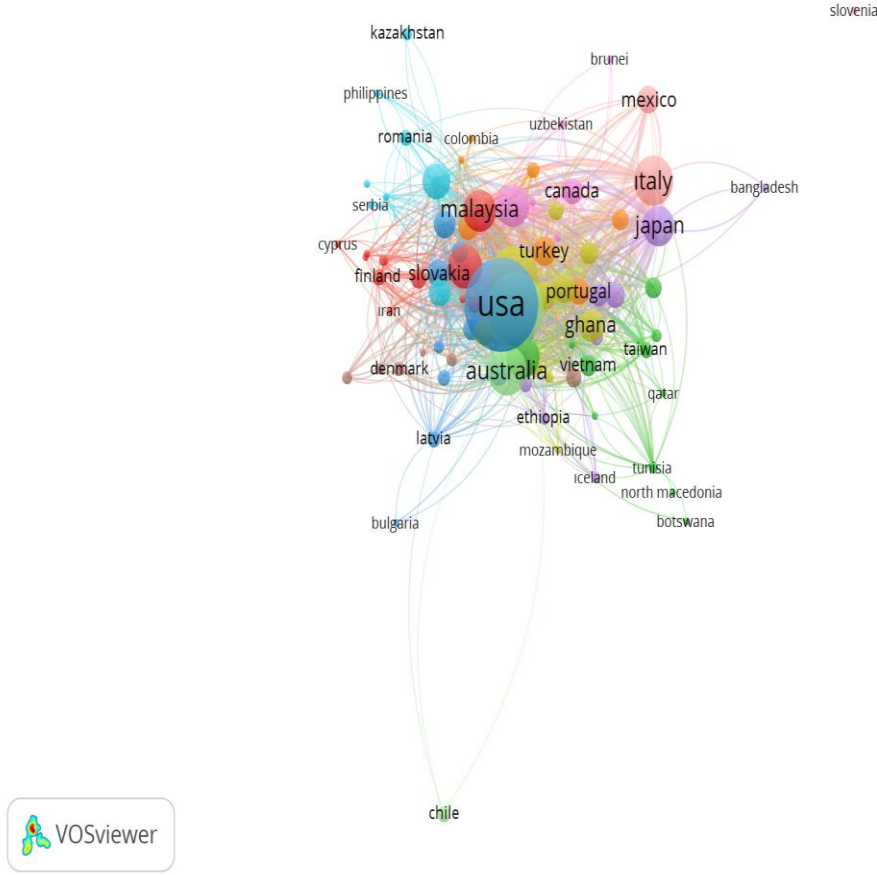
Şekil 4. Yazarların Atıf Bağları

Yazar atıf analizine yönelik olarak, en az bir yayın ve en az bir atıf kriteri esas alınarak oluşturulan ağ haritası aracılığıyla atıf ilişkileri incelenmiştir. Birbiriyle bağlantılı 1.724 birim üzerinden gerçekleştirilen analiz sonucunda, toplam 39 kümelenme, 17.120 bağlantı ve 19.397 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Atıf sayıları açısından değerlendirildiğinde, en çok atıf alan yazarların sırasıyla Annamaria Lusardi (843 atıf), Lukas Menkhoff (558 atıf) ve Antonia Grohmann (485 atıf) olduğu belirlenmiştir.

4.4. Ülkelerin Atıf Analizi

Ülke atıf analizi, bilimsel üretimin ülkeler arasında nasıl dağıldığını ve belirli bir araştırma alanında hangi ülkelerin daha büyük etkiye sahip olduğunu ortaya koymayı amaçlayan bir bibliyometrik yaklaşımdır. Bu analiz, ülkeler arasında kurulan atıf ilişkileri aracılığıyla uluslararası akademik etkileşim ağlarının yapısını ve bilgi dolaşımını anlamaya katkıda bulunmaktadır. Literatürde genellikle citation analysis of countries olarak anılan bu yöntem, araştırma alanlarının küresel dağılımını belirlemek ve merkezi ülkeleri tanımlamak için yaygın olarak kullanılmaktadır (Garfield, 1972).

Bu kapsamda finansal okuryazarlık alanındaki uluslararası akademik iş birliklerini ve ülkeler arası etkileşimi ortaya koymak amacıyla Şekil 5'te ülkelerin atıf bağları görselleştirilmiştir.

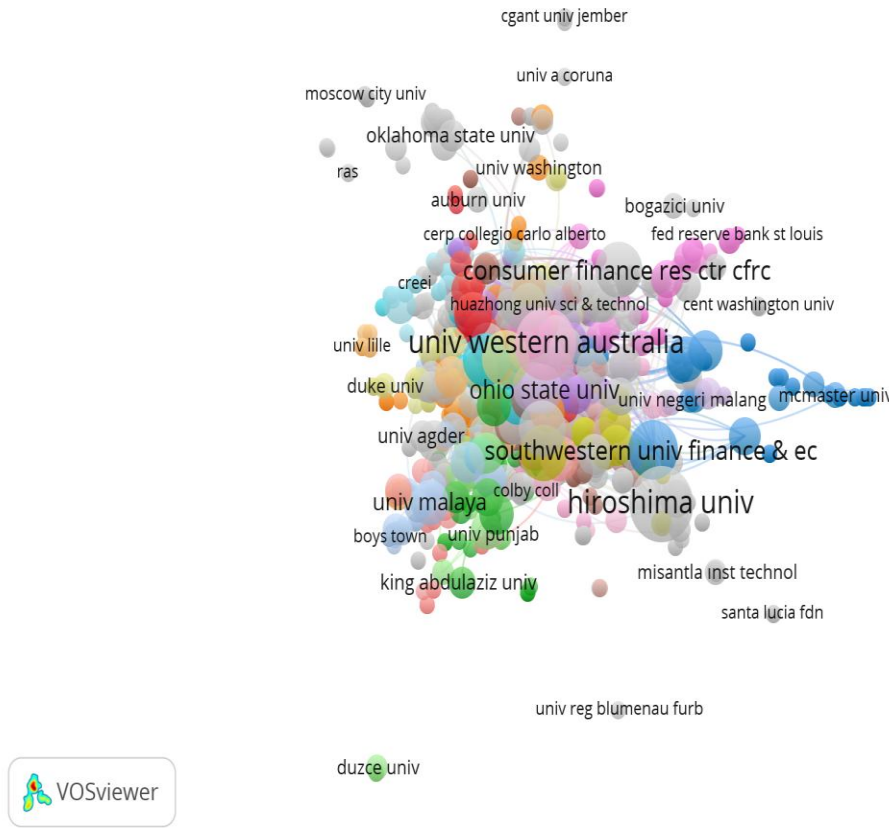
Şekil 5. Ülkelerin Atıf Bağları

Yayınların menşei ülkelere göre aldıkları atıfları analiz etmek amacıyla, her bir ülkenin en az bir yayın üretmiş ve en az bir atıf almış olması koşuluyla oluşturulan ağ haritası üzerinden, aralarında ilişki bulunan 86 gözlem birimi temel alınarak analiz gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda, toplam 11 kümelenme, 1.052 bağlantı ve 4.637 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Atıf sayıları bakımından en önde gelen ülkeler sırasıyla Amerika Birleşik Devletleri (4.469 atıf), Çin (1.982 atıf) ve Almanya (1.663 atıf) olarak belirlenmiştir. Bu ülkelerin, toplam bağlantı gücü açısından da ağ yapısında en üst sıralarda konumlandığı görülmektedir. Yayın sayıları bakımından ise ABD'nin 202 yayın ile ilk sırada yer aldığı; onu 116 yayın ile Çin'in ve 40 yayın ile Almanya'nın izlediği saptanmıştır.

4.5. Kurumların Atıf Analizi

Kurumların atıf analizi, belirli bir araştırma alanında yer alan üniversiteler, araştırma merkezleri ve uluslararası kuruluşlar arasındaki akademik etkileşimleri ve bilgi üretimindeki kurumsal odakları ortaya koymayı amaçlayan bibliyometrik bir yaklaşımdır. Bu analiz, kurumlar arası atıf ilişkilerini inceleyerek, alan yazında hangi kurumların bilgi üretiminde merkezi bir rol üstlendiğini ve kurumsal iş birliklerinin nasıl şekillendiğini göstermektedir. Literatürde citation analysis of organizations olarak adlandırılan bu yöntem, araştırma alanının kurumsal yapısının değerlendirilmesinde yaygın olarak kullanılmaktadır (Moed, 2005).

Bu kapsamda finansal okuryazarlık alanındaki kurumsal iş birlikleri ve akademik etkileşimleri incelemek amacıyla, kurumlar arası atıf ilişkileri Şekil 6'da görselleştirilmiştir.

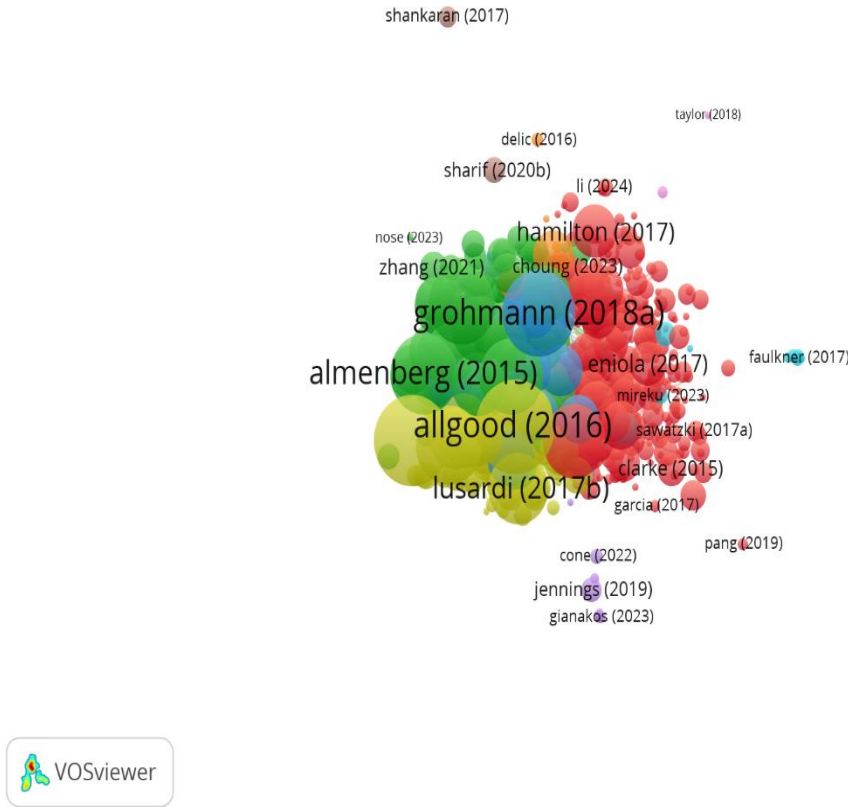
Şekil 6. Kurumların Atıf Bağları

Kurumlar arası atıf ilişkilerini analiz etmek amacıyla, her bir kurumun en az bir yayın üretmiş ve en az bir atıf almış olması koşuluyla oluşturulan ağ haritası kapsamında, aralarında ilişki bulunan 987 gözlem birimi üzerinden değerlendirme gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda, toplam 33 kümelenme, 9.201 bağlantı ve 10.397 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Yayın sayısı bakımından öne çıkan kurumlar arasında Hiroshima University (16 yayın), University of Western Australia (15 yayın) ve University of Rome Tor Vergata (12 yayın) yer almaktadır. En fazla atıf alan yayınların adreslendiği kurumlar ise sırasıyla George Washington University (813 atıf), Humboldt University (572 atıf) ve Leibniz University Hannover (479 atıf) olarak belirlenmiştir. Bu bulgular, kurumlar arası bilimsel etkileşim ve görünürlüğe dair önemli göstergeler sunmaktadır.

4.6. Anahtar Sözcük Analizi

Anahtar sözcük analizi, bir araştırma alanında öne çıkan temel kavramları ve tematik yoğunlaşmaları ortaya çıkarmayı amaçlayan bir bibliyometrik yaklaşımdır. Bu analiz, anahtar kelimelerin birlikte görülme sıklığını inceleyerek literatürdeki baskın araştırma temalarını ve kavramsal yapıların belirlenmesine olanak tanımaktadır. Literatürde genellikle co-occurrence analysis olarak adlandırılan bu yöntem, bir alanın tematik yapısını anlamak için yaygın olarak kullanılmaktadır (Callon, Courtial & Laville, 1991).

Bu kapsamda finansal okuryazarlık literatüründe öne çıkan temel kavramları ve tematik yoğunlaşmaları belirlemek amacıyla, en sık kullanılan anahtar kelimeler arasındaki bağlar Şekil 7’de sunulmuştur.

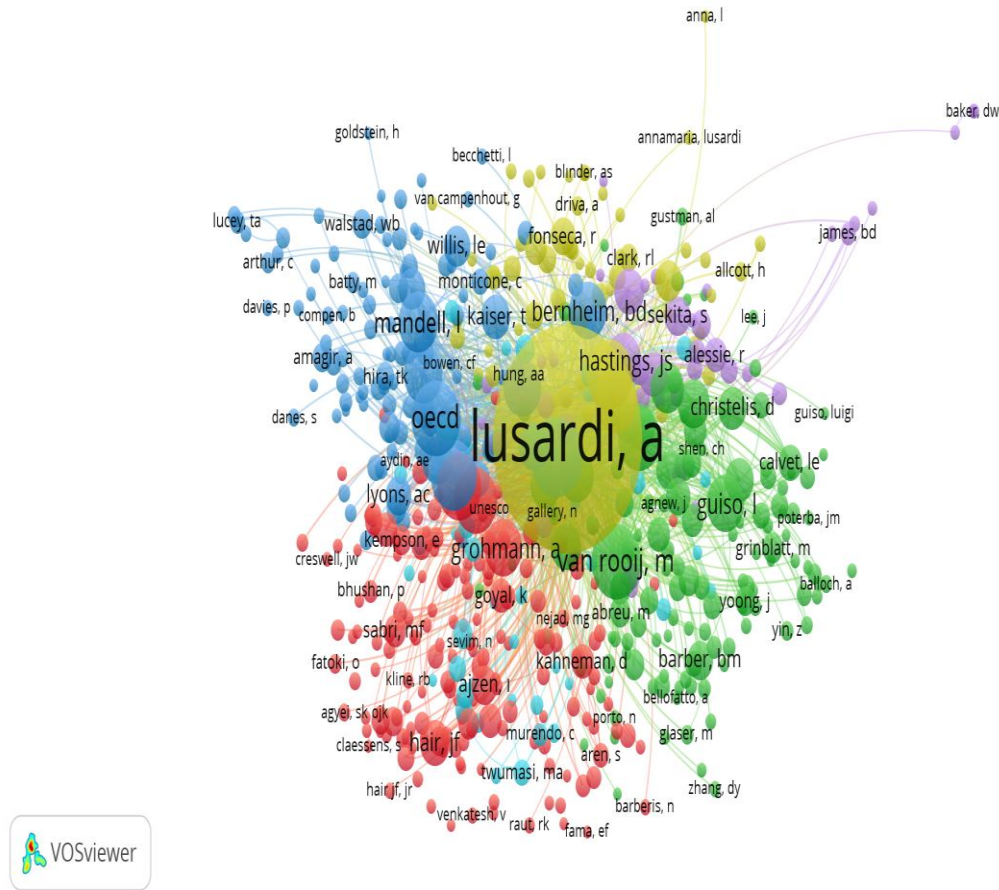
Şekil 8. Eserlerin Bibliyografik Eşleşme Bağları

Bibliyografik eşleşme, bağımsız iki kaynağın ortak bir eseri referans göstermesi durumunu ifade etmektedir. Bu bağlamda, en az bir atıf almış eserlerden ve aralarında bibliyografik bağlantı bulunan 813 birimden oluşan veri seti üzerinden gerçekleştirilen analiz sonucunda, 9 kümelenme, 177.422 bağlantı ve toplam 380.324 bağlantı gücü tespit edilmiştir. Bibliyografik eşleşme sayısı bakımından en öne çıkan yayınlar sırasıyla Allgood (2017) 298 alıntı, Von Gaudecker (2015) 276 alıntı ve Grohmann (2018a) 248 alıntı ile literatürde en sık atıf yapılan eserler olmuştur. Öte yandan, toplam bağlantı gücü açısından en yüksek değerlere sahip çalışmaların Le Fur (2022), Arora (2023) ve Shen (2016) tarafından yayımlanan eserler olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, literatürde öne çıkan temel kaynakların hem atıf yoğunluğu hem de bibliyografik etkileşim düzeyi açısından belirgin bir merkeziyete sahip olduğunu göstermektedir.

4.8. Yazarların Ortak Atıf Analizi

Yazarların ortak atıf analizi, iki veya daha fazla yazarın aynı çalışmalarda birlikte atıf alma sıklığına dayanarak, ilgili alandaki kuramsal yakınlıkları ve akademik etkileşimleri ortaya koymayı amaçlayan bibliyometrik bir yaklaşımdır. Bu analiz, yazarlar arasında kurulan ortak atıf ilişkilerini incelemek suretiyle literatürdeki temel referans kümelerinin ve kuramsal yönelimlerin tespit edilmesine olanak tanımaktadır. Literatürde co-citation analysis şeklinde ifade edilen bu yöntem, bir araştırma alanının kavramsal yapısını çözümlmek amacıyla sıklıkla kullanılmaktadır (Small, 1973).

Bu kapsamda finansal okuryazarlık literatüründe en sık birlikte atıf yapılan yazarlar arasındaki akademik ilişki düzeyini incelemek amacıyla, ortak atıf yapılan yazarlar arası bağlar Şekil 9'da sunulmuştur.

Şekil 9. Ortak Atıf Ağları ile Yazarlar Arasındaki Bağlar

Ortak atıf (co-citation), bir yayında birden fazla farklı kaynağa birlikte atıf yapılması durumunu ifade etmektedir. Bu çerçevede, en az 10 atıf almış eserler esas alınarak ve aralarında ortak atıf ilişkisi bulunan 566 birim üzerinden gerçekleştirilen analiz sonucunda, toplam 7 kümelenme, 60.316 bağlantı ve 250.545 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Ortak atıf frekansı bakımından en öne çıkan yazarların sırasıyla Lusardi (2.568 ortak atıf), Klapper (320 ortak atıf) ve OECD (290 ortak atıf) olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, söz konusu yazarların literatürde referans alınma sıklığının yanı sıra, diğer çalışmalarla birlikte anılma oranlarının da yüksek olduğunu göstermektedir.

5. SONUÇ

Ekonomi, finans, işletme ve yönetim alanlarında finansal okuryazarlık üzerine çok sayıda keşifsel, kavramsal ve ampirik araştırma yapılmıştır. Finansal okuryazarlık alanının daha kapsamlı bir bilimsel haritasını sunmak içinde bibliyometrik analiz yöntemiyle bilgi yapılarının sentezi yoluyla araştırma alanındaki eğilimi ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Finansal okuryazarlık alanında yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi 2015-2024 dönemi için Web of Science veri tabanında yürütülen bilimsel bir arama stratejisine dayalı olarak 1.330 makaleden oluşan bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Atıf analizleri incelendiğinde, Annamaria Lusardi (843), Lukas Menkhoff (558) ve Antonia Grohmann'ın (485) alanda en fazla atıf alan yazarlar arasında yer aldığı görülmektedir. Bu durum, söz konusu araştırmacıların finansal okuryazarlığın kuramsal temelleri ve uygulamalı boyutlarına yönelik literatüre yön veren çalışmalar ortaya koyduklarını göstermektedir. Ulaşılan sonuçlar, önceki bibliyometrik çalışmalarla karşılaştırıldığında, bu yazarların literatürdeki merkezi konumunu teyit etmektedir.

Ülke bazlı değerlendirmeler, finansal okuryazarlık araştırmalarının büyük ölçüde Amerika Birleşik Devletleri (4469 atıf), Çin (1982 atıf) ve Almanya (1663 atıf) merkezli olarak şekillendiğini ortaya koymaktadır. Yayın ve atıf sayıları birlikte değerlendirildiğinde, gelişmiş ülkelerin alandaki bilimsel üretimde ve etki düzeyinde belirleyici olduğu görülmektedir. Bu sonuç, literatürde finansal okuryazarlık çalışmalarının çoğunlukla gelişmiş ekonomiler bağlamında ele alındığını ortaya koyan önceki araştırmalarla tutarlılık göstermektedir.

Kurumlar açısından bakıldığında, Hiroshima Üniversitesi (16 eser), Western Australia Üniversitesi (15 eser) ve Roma Tor Vergata Üniversitesi (12 eser) yayın sayılarıyla öne çıkarken; George Washington Üniversitesi (813), Humboldt Üniversitesi (572) ve Leibniz Hannover Üniversitesi (479) yüksek atıf sayılarıyla dikkat çekmektedir. Bu durum, finansal okuryazarlık araştırmalarında belirli üniversitelerin akademik etki açısından öncü konumda bulunduğunu göstermektedir.

Anahtar sözcük analizleri, çalışmaların ağırlıklı olarak “finansal okuryazarlık”, “finansal eğitim”, “finansal bilgi”, “finansal kapsayıcılık” ve “finansal davranış” kavramları etrafında yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Ortaya çıkan bu kavramsal yapı, finansal okuryazarlığın bireysel bilgi düzeyinin ötesinde davranışsal ve kapsayıcı boyutlarıyla ele alındığını göstermekte olup, literatürdeki güncel eğilimlerle paralellik arz etmektedir.

Bibliyografik eşleşme ve ortak atıf analizleri, Allgood (2017), Von Gaudecker (2015) ve Grohmann (2018) gibi çalışmaların alan yazında güçlü bir referans noktası oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca Lusardi ve Klapper gibi yazarlar ile OECD tarafından yayımlanan raporların ortak atıf ağlarında merkezi bir konumda yer alması, finansal okuryazarlık literatürünün belirli kuramsal ve politika temelli yaklaşımlar etrafında şekillendiğini göstermektedir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, finansal okuryazarlık araştırmalarının büyük ölçüde gelişmiş ülkeler merkezli olduğu, gelişmekte olan ülkelerdeki bağlamsal dinamiklerin literatürde sınırlı şekilde temsil edildiği tespit edilmiştir. Bu çerçevede, gelecek çalışmalarda özellikle gelişmekte olan ülke örneklerine yer verilmesi, finansal okuryazarlığın sosyal, kültürel ve yapısal boyutlarının daha kapsamlı ele alınması önerilmektedir. Ayrıca dijitalleşme süreciyle birlikte önem kazanan dijital finansal okuryazarlık konusu, yeni araştırma alanları sunmakta ve alana yönelik güncel kavramsal çerçevelerin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma, finansal okuryazarlık literatürünün mevcut durumuna dair kapsamlı bir görünüm sunmakta ve gelecekteki akademik çalışmalara rehberlik edebilecek potansiyel araştırma temalarını ortaya koymaktadır. Elde edilen veriler, hem araştırmacılar hem de politika yapıcılar için önemli ipuçları sunmakta; finansal okuryazarlığın bireysel refah ve toplumsal kalkınma üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Callon, M., Courtial, J.P. and Laville, F. (1991) Co-Word Analysis as a Tool for Describing the Network of Interactions between Basic and Technological Research: The Case of Polymer Chemistry. *Scientometrics*, 22, 155-205. <https://doi.org/10.1007/BF02019280>
- Döngül, E. S. and Skica, T., (2023), “Bibliometric Analysis of Studies on the Concept of Financial Literacy”, *Journal of Finance and Financial Law*, 29–49.

- Garfield, E. (1972). Citation Analysis As a Tool in Journal Evaluation. *Science*, 178(4060), 471–479. DOI: 10.1126/science.178.4060.471
- Goyal, K. and Kumar, S., (2020), “Financial literacy: A Systematic Review and Bibliometric Analysis”, *International Journal of Consumer Studies*, 45(3), 387–405. <https://doi.org/10.1111/ijcs.12605>
- Ingale, K. K. and Paluri, R. A., (2022), “Financial Literacy and Financial Behaviour: A Bibliometric Analysis”, *Review of Behavioral Finance*, 14(1), 130-154. <https://doi.org/10.1108/RBF-06-2020-0141>
- Kaya, A., (2024), “Examining Articles On Financial Literacy Through Bibliometric Analysis As A Literature Review Tool-Bir Literatür Tarama Aracı Olarak Biblio-metrik Analiz Yoluyla Finansal Okuryazarlık Üzerine Makalelerin İncelenmesi . *International 6.Bursa Scientific Research Congress*, Bursa, 284-285.
- Kaya, H. ve Kök, P. D., (2025), “Finansal Okuryazarlık Araştırmalarında Küresel Eğilimler: Bibliyometrik Bir Bakış. 6. Bilsel International Efes Scientific Researches And Innovation Congress 22/23 February, İzmir, 338-351.
- Kocabıyık, T. ve Teker, T., (2018), “Finansal Okuryazarlık: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 117-144.
- M. E. J. Newman, “Scientific Collaboration Networks. I. Network Construction and Fundamental Results”, *Physical Review E* Vol.64 2001, 016131. doi:10.1103/PhysRevE.64.016131
- M. Kessler, “Bibliographic Coupling between Scientific Papers,” *American Documentation*, Vol. 14 No. 1, 1963, pp. 10-25. doi:10.1002/asi.5090140103
- Molina-García, A., Diéguez-Soto, J., Galache-Laza, M. T. and Campos-Valenzuela, M., (2023), “Financial Literacy in SMEs: A Bibliometric Analysis and a Systematic Literature Review of an Emerging Research Field”, *Review of Managerial Science*, 17, 787–826. <https://doi.org/10.1007/s11846-022-00556-2>
- Orman, F. ve Acar Kara, T., (2021), “Finansal Okuryazarlık Araştırmalarında Uluslararası Yayın Trendlerinin Bibliyometrik Analizi”, *İstatistik Araştırma Dergisi*, 11(1), 37-48.
- Önem, H. B., (2021), “Para Sevgisi ve Finansal Okuryazarlık İlişkisi: Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama”, *Journal of Vocational and Social Sciences of Turkey*, 5, 44-56.
- Pilatin, A., (2023), “The Impact of Political and Economic Developments on Stock Investors Decisions: Evidence from Turkey”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(2), 511-538. <https://doi.org/10.26745/ahbvuibfd.1179683>
- Pritchard, A. (1969) *Statistical Bibliography or Bibliometrics*. *Journal of Documentation*, 25, 348-349.
- Small, H. (1973). Co-Citation in the Scientific Literature: A New Measure of the Relationship between Two Documents. *Journal of the American Society for Information Science*, 24, 265-269. <https://doi.org/10.1002/asi.4630240406>
- Sundarasan, S., Rajagopalan, U., Kanapathy, M. and Kamaludin, K., (2023), “Women’s Financial Literacy: A Bibliometric Study on Current Research and Future Directions. *Heliyon* 9(1), 1-17.
- Şimşek, A., Önem, H. B. ve Özdemir, M. H., (2025), “Genç Yetişkinlerde Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Kredi Kartı Kullanımına Etkisinde Duygusal Zekânın Aracılık Rolü. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*”, 10(1), 28-61. <https://doi.org/10.29106/fesa.1510903>
- Web of Science (2025), Financial Literacy, <https://www.webofscience.com/wos/woscc/basic-search> (Erişim Tarihi: 24 Mayıs 2025).

- Xue, Y. and Zhang, C., (2022), “Financial Literacy: A Bibliometric Literature Review”, *Advances in Management & Applied Economics*, 13(3), 129-161.
- Yadav, M. and Banerji, P., (2023), “A Bibliometric Analysis of Digital Financial Literacy”, *American Journal of Business*, 38(3), 91-111. DOI: 10.1108/AJB-11-2022-0186.